

YÜKÜMSÜZ ÖZNE SORUNSALI¹

Jean-Claude COQUET

APA: Coquet, J.-C. (2020). Yükümsüz özne sorunsalı. (Çev. Sündüz Öztürk Kasar). *Dünya Dilleri, Edebiyatları ve Çeviri Çalışmaları Dergisi (DEDÇED)*, 1(2), 187-199. (Orijinal Yayın tarihi:2014).

Olumsuzluk hakkında iki bakış açısı:

<i>Greimas göstergebiliminde</i>	<i>Söyleyenler göstergebiliminde</i>
<i>Olumsuzlama (“sözceye sürüm”²)</i>	- özerklik düzeni
<i>Ve reddetme</i>	- özerklik düzeni
	<i>Temel söyleyen olarak YÖ³</i>
	- bağımlılık düzeni
	<i>İtkisel YÖ</i>
	<i>İşlevsel YÖ</i>

Bir sözlü tanıklıktan yola çıkacağım, 27 Şubat 2012’de Greimas’ın anısına saygı için düzenlenen günde, vaktiyle Greimas ile yapılmış bir söyleşi hakkında H. Parret’in sunduğu tanıklıktan.

Unutmuş olduğum bir ifade biçimini o gün yeniden buldum: bu da, bana kendisinin “yol arkadaşı” olduğumu söyleyen Greimas’ın beni etkilemiş olan bu ifade biçimiydi. Sanıyorum aynı ifade biçiminin yinelenmesi 27 Şubat toplantısına katılan dinleyicilerin de dikkatini çekti (öyle umuyorum):

İkinci kuşak göstergebilimciler tarafından çokça yinelenen bu ifade biçimi kimi bilişsel yüklem kullanmayı gerektirir; bunlar *görmek*, *fark etmek*, *ortaya çıkmak* ya da *görünmek*, *saptamak*, *sanmak* gibi yüklemeldir. Eylem biçimi bildirme kipinde, şimdiki zamanın üçüncü tekil kişisindedir.

Fransızcada tüm eylem kişilerini kapsayabilecek “tümel özne⁴” ve edilgin eylem biçimi aktaran “üçüncü kişi öznesi” ya da eşdeğerli bir dizim aracılığıyla kişi belirlemeyen bir öge ile başlatılan birkaç örnek ele alalım:

Geliş Tarihi: 11.10.2020

Kabul Tarihi: 30.10.2020

¹ Bu makalenin ilk yayınına ait bilgiler şöyledir: Jean-Claude COQUET, « Problématique du non-sujet », *Actes Sémiotiques* [En ligne], 117, 2014, consulté le 29/12/2020, URL: <https://www.unilim.fr/actes-semiotiques/5106>, DOI: 10.25965/as.5106.

² Fransızcası *débrayage* olan bu kavram sözcülemeyi oluşturan ‘ben-burada-şimdi’ bütünleşmesinden koparak sözceyi kurmak amacıyla ‘ben olmayan- burası olmayan- şimdi olmayan’ kategorilerine gitmek işlemi ifade eder. Daha fazla bilgi için, *bkz.* Greimas et Courtés, 1979: 79-82. (Çevirenin notu)

³ YÖ: Yükümsüz Özne (Çevirenin notu)

⁴ Fransızcada *on* biçimindeki bu adıl anlamsal açıdan tüm eylem kişilerinin yerini tutabilmekte, biçimsel açıdan üçüncü tekil kişi gibi çekilmektedir. Dilimizde biçimsel-anlamsal açıdan bir denge olmadığı için onu “tümel özne” olarak adlandırıyor ve ele aldığımız örneklerde bir bilim alanında (göstergebilim) çalışan topluluğu işaret ettiği için “biz” adılımı kullanarak dilimize aktarıyoruz. Yine de belirtmek isteriz ki Fransızcanın *on* adılı farklı bağlamlarda farklı özneleri ve dilsel değerleri etkinleştirir ve buna göre çevrilmesi gerekir. (Çevirenin notu)

“Tümel özne” ile: *O zaman farkına vardık ki, Öyleyse şu saptamayı yapabiliriz ki, Bir kez daha yapabildiğimiz şu saptamaya göre, Görüyoruz ki, Diğer yandan farkına vardık ki, O zaman şu saptamayı yaptık ki ..., Öncelikle şunun farkına vardık ki ..., Daha sonra şu saptamayı yaptık ki ..., Sözbilim kuramlarının figürleri ve değişmeceleri tanımlama ve sınıflandırma biçimlerini incelediğimizde, fark ediyoruz ki.*

Edilgin eylem biçimi aktaran “üçüncü kişi öznesi” ile: *Çok çabuk görüldü ki anlatsal sözdizim..., Bir önceki kolokyumda, ortaya çıktı ki..., Bugün kabul edilmektedir ki, sözceleyen açısından, söylem üretimi üretici sürecin tümünde yer alan anlamlı birimlerden bir seçki yapmaktan ibarettir.*

Kişisiz, üstdilsel bir sözdizim ile: *Fransız göstergebilimi daha başından itibaren Propp’un taslağında bir örnekçe bulmak istedi... Üretici süreç ... bir çok gücü harekete geçirmeyi başardı, Açıkça görülmektedir ki, örneğin sözlükbirimin tanımı ...*

Çok fazlasıyla yinelenen, bile isteye yinelenen bu yol yordam, bu “tümel özne”ler, bu “edilgin üçüncü kişi özne”leri, bilimsel olma iddiasında olan bir söylemin biçimsel, üstdilsel belirtileridir, buradan da, Greimas için birbirinden ayrılmaz iki işlem ortaya çıkar:

- Biliş sürecinin varış noktasını hedefleyen bir işlem. Bilgi nesnesi oluşturulmuştur; hazır: “şimdi biliyoruz ki...”. Bir başka deyişle, şimdi “akıl yoluyla kavranabilir bir yapı” karşısındayız ve böylesi bir yapı “bir düşünce tarafından biçimlendirilmiş olarak görünmektedir” (Pos, 1939: 78) (Husserl’in yolundan giden dilbilimcinin kullandığı “görünmektedir” sözcüğüne dikkat çekelim). Demek ki, bilişsel nesneyi kuran, ona ihtiyacı olan düşüncedir. V. Propp’un şu aksiyomunu, ön gerçeğini anımsayalım: “Masalın yapısı şunu gerektirir ki ...” (Propp, 1970: 49)
- Bilgiyi kesinleyecek ya da üstlenecek bir “özne”yle kurulacak her türlü ilişkiyi örtecek ya da reddedecek bir olumsuzlama işlemi. Daha 1953’ten bu yana, Barthes’ın *Le Degré zéro de l’écriture* [*Yazının Sıfır Derecesi*] adlı projesiyle, tutkulu bir projeye, kişiyi yok edinceye kadar “küçültmek” tasarlanmıştır; bu da yazının sıfır derecesini oluşturan “üçüncü bir kişi” yararına olacaktır.

“Üçüncü kişi öznesi”nin *istilas*ı varoluşsal *ben*’in yoğun gölgesine karşı adım adım sürdürülmüş bir *fetihtir*” (Barthes, 1953: 56, vurgulama bize ait).

Suçlama açık seçik ortada. Greimas da, deyim yerindeyse, aynı etik yöntemi izler (*L’Énonciation (une posture épistémologique)* 1974, in *Bio-bibliographie*, s. XVIII): o da Barthes’ın sözünü ettiği varoluşsal “özne”yi dışlamak arzusundadır; bilimsel söylemi mümkün kılmanın koşuludur bu. “Nesne olarak dünyayı ortaya koymak” için, der Greimas, Husserl’in “fenomenolojik indirgeme” olarak adlandırdığı bu işleme başvurmak gerekir. Bu sayede, “insanın kendi *göbek deliğini* referans alması”, en nihayetinde de, “sözcelemenin gerçek öznesi olarak *erkeklik organını* kabul etmesi şeklinde kendini gösteren çağımızın *hastalığı*”ndan kurtulmayı ümit edebiliriz, diye ekler. Bu ifadenin aşırılığını kayda geçiriniz. Fenomenolojik indirgeme “fizyolojik bir özne”yi değil de “önvarsayılan mantıksal bir özne”yi öne çıkararak “bize *nefes alma* imkânı sağlamış olan bir işlem”dir (s. 15, 24-25; vurgulama bize ait). “İnsan

zihni” (agy, s. 25), yani *logos* [akıl], bilimsel söylemi üretmeye davet edilen tek şeydir. Onunla birlikte bir özgürlük alanı açılır ve bu alanda artık “nefes almak” mümkündür.

Greimas’ın gözünde tekbenci bir söylem uzamı oluşturan ve bu niteliği yüzünden de dışlanabilir olan sözcelemeye karşı duyulan bu güvensizlik Greimas’ı “sözceye sürüm” olarak adlandırılan işlemi yüceltmeye iter ve Greimas bu işlemin “insana kendisi dışında başka bir şeyden söz etme olanağı sağladığını” (*Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*, 204) belirtir. 25-26 Haziran 2012 tarihlerinde gerçekleşen CADIR kolokyumunun programında tamamıyla aynı yaklaşıma konuşlanan Louis Panier’nin bildiri özeti dikkatimi çekmişti: genel bir nitelik taşıyan “Sözceleme Göstergebiliminde Olumsuzluk” başlığı altında, L. Panier “sözceye sürüm”ü bir “olumsuzluk işlemi” olarak kabul eder, bu işlem hem sözcelemeyi hem de sözcelem öznesini hedef alan ikili bir nitelik taşır.

Bakış açımızı değiştirelim ve bilindiğini varsaydığımız söyleyenler göstergebiliminin bakış açısını benimseyelim. Greimas göstergebiliminin içinde bulunduğu yer < Aüe >⁵ aşkın üçüncül eyleyene ait, b’ noktasıdır, bu noktada Greimas’ın referans yaptığı “insan zihni”, yani *logos* [akıl], faaliyet göstermektedir (Coquet, 2007: 52). Greimas’ta kullanım alışkanlığına dönüşmüş bir ifadeyi ödünç alarak şöyle diyelim: görüyoruz ki⁶, Greimas göstergebilimi Söyleyenler göstergebiliminin özel bir durumudur:

Bağımlılık	Özerklik
<i>a'</i>	<i>a</i>
BS	
<i>b'</i>	<i>b</i>
< Aüe >	
	S
	A

Çözümlemeci okurun (A, alımlayan) yaptığı iş “söylem”e, S, ve onun birincil söyleyenine (BS) doğru yukarı çıkarak bu birincil söyleyenin bileşiminin ne olduğu sormaktır: birincil söyleyenin *a*, *a'*, *b*, *b'* bileşenleri nelerden oluşur?

< Aüe > Aşkın üçüncül eyleyenin bir figürü olan, “insan zihninin nasıl işlediğini anlamak” (Lévi-Strauss, 1988, 153) yapısalcıların ortak bir hedefidir; bu hedefe yönelme, Barthes’ın ilk döneminde ve Greimas’ta, *logos* [akıl] çerçevesinde olmayan her şeye karşı göze batan bir olumsuz tavır

⁵ < Aüe >: Aşkın üçüncül eyleyen. (Çevirenin notu)

⁶ Greimas’ta kullanım alışkanlığına dönüşmüş olan ifade “görüyoruz ki” ifadesidir. (Çevirenin notu)

ile gerçekleşir. Böylesi bir olumsuz tavır şaşırtıcı görünebilir. Bu yaklaşım mantıksal-anlamsal bir olumsuzlama işlemine indirgenemez. Bilimsellik doğrultusuna yabancı kalır.

Söyleyenler Kuramında yükümsüz öznenin konumu ve işlevi

Birinci örnek: Çözümlemeci okur *Swann'ların Tarafından* adlı romanın en başındaki şu bölümü (Marcel'in uyanışı, Pléiade, 1954, s.6) nasıl yorumlar?

“Zihnim ... bedenim ...”⁷. *Zihin* mekanları tanımayı başaramaz, *beden* ise hatırlar.

Benim bedenim (insanın kendi bedeni) alımlama deneyiminin gerçekleştiği yer olması açısından *temel bileşendir*, Merleau-Ponty “dünya üzerinden aldıklarımın dizgesi olarak bedenim” diye konuşur (*Le Primat de la perception*, Cynara, s.53), bedenim kendisini çevreleyen dünyayı keşfeder. *Beden* (*logos* [akıl] alanında değil de) *phusis* [doğa] alanında çıkarsama gibi bilişsel işlemler gerçekleştirir, bunu gerçekleştirirken kendinden başka hiçbir şeye referans yapmaz (özerklik düzeni söz konusudur).

Özerklik
a (bedenim)
BS
b (zihnim)
|
S
|
A

“Zihin” (metinde anlatıcı “düşünce” de der) anlamlayıcı bir işlev olarak “yargılama yetisi”ne sahiptir. “Özne”nin kimliğini belirleyen de bu özelliştir. “Özne” bir kesinleme işlemcisidir. Özerklik düzeninde, “özne” yargılayıcı bileşendir.

“Özne” ile çift oluşturan “yükümsüz özne” ise kimlik belirleyici yargılama işlevinden yoksundur. 1982'den (*École de Paris*, Hachette, s. 57) bu yana, N.S. Troubetzkoy'un (*Grundzüge der Phonologie*, 1939) ve Prague Okulu'nun dilbilimde “yoksun bırakıcı karşıtlık” olarak adlandırdıkları şeye referans yapıyorum; “yoksun bırakıcı karşıtlık” bir olumsuzlama biçimidir. <Özne – yükümsüz özne> çiftinde, karşıtlığı oluşturan öğelerden biri bir belirtinin varlığıyla nitelendirilir (bu da yargılama işlevi ya da irade gösterme kipliğidir), diğeri ise belirtinin yokluğuyla nitelendirilir.

Özne, yargılayıcı bileşen, *b*, ikincil bileşen, *logos* [akıl] alanına ait

⁷ Burada sözü edilen bölüm tam olarak şöyledir: “Zamanların ve şekillerin eşliğinde duraksayan zihnim henüz ayrıntıları yan yana getirip odayı tanıyamamışken, bedenim tek tek her odayla ilgili olarak, yatağın türünü, kapıların yerini, pencerelerin ışık alma durumunu, bir koridor olup olmadığını, ayrıca o odada uykuya dalarken, aklımdan geçen ve uyandığımda tekrar aklıma gelen düşünceleri hatırlardı.” Marcel Proust, *Swann'ların Tarafı*, çeviren: Roza Hakmen, İstanbul, YKY, 2013, s. 12 (Çevirenin notu).

Yükümsüz özne, bedensel bileşen, *a*, temel bileşen, *phusis* [doğa] alanına ait

Yargılama işlevinin varlığı “özne”yi belirler, yokluğu ise “yükümsüz özne”yi (*Phusis et logos*, 2007, s. 177).

Otuz yıl kadar bir geçmişi olan bu <özne – yükümsüz özne> bağlaşımları bir engellemeyle karşılaştı, bu engelleme çok kısa sürede Greimas’ta ve onun ardından, birinci ya da ikinci kuşaktan çok sayıda göstergebilimciye yasaklamaya dönüştü. Kuşkusuz bunun dışında kalanlar da oldu: örneğin, (birinci kuşaktan) İvan Darrault’yu düşünüyorum ya da (ikinci kuşaktan) Teresa Pinto’yu. Denis Bertrand’ın editörlüğünü yaptığı *Littérature* adlı derginin 2011’de yayınlanan, 163. sayısı da buna tanıklık eder, Bertrand (cesaret göstererek) “Quand le corps prend la parole: le symptôme hystérique entre corps et langage” [Beden sözü ele geçirdiğinde: beden ve dil arasında histeri semptomu] ve “L’adolescence ou les intermittences du corps” [Ergenlik ya da bedenin işlev bozuklukları] başlığını taşıyan makaleleri yayınlar.

Ne var ki Greimas “ben bir hiçim” biçiminde sarsılmaz bir ilke gibi ortaya koyarak yükümsüz öznenin söz ettiğini sanmaktadır. Oysa bu kesin sunum biçimi benim daha önceden kipsel olarak kayda geçirdiğim bir yargılama etkinliğidir; *Le Discours et son sujet*, 1984, s. 26’da yer alan ilk Kimlik Dörtgeni’nde “ben bir hiçim” ögesi “ben her şeyim” ögesiyle karşıtlaşmaktadır. “ben bir hiçim” türünden bütüncül bir olumsuz özne de halen öznedir.

Bu konuda Greimas’a eşlik edenler olduğunu da eklemek isterim. *Le Discours et son sujet*’yi yorumlayan Paul Ricœur de talihsiz bir biçimde “yükümsüz özne”nin “olumsuz kipte” bir özne “figür”ü olduğunu yazar (*Soi-même comme un autre*, Seuil, 1990, s. 196).

Şimdi de ikinci bir örnek verelim; eğer çözümleyici okur – Ivan Darrault’nun dediği gibi söylersek- “söyleyenler kuramıyla teçhizatlanmış olarak” okumasını biliyorsa, söylem çözümlemesi onu içkin bir üçüncül eyleyene < İüe >⁸ boyun eğen *itkisel* bir yükümsüz öznenin varlığını, bir de aşkın bir yükümsüz eyleyene < Aüe > boyun eğen *işlevsel* bir yükümsüz öznenin varlığını ortaya koymaya yönlendirecektir. Birincil söyleyenin bir bileşeninden diğerine tanınma sürecini tamamlamak için metnin belirlemelerini harfiyen izlemek gerekir. Greimas göstergebilimi için geçerli olan (“Metnin dışında selamet yoktur”) yaklaşımı söyleyenler göstergebilimi için de geçerlidir. Bu arada, “öznenin göstergebilimi”nden ya da “özne göstergebilimi”nden söz etmenin artık uygun olmadığı da herkes tarafından görülmektedir.

Bu ikinci örnek Benveniste’in Collège de France’ta verdiği son dersleri bir araya getiren kitaba Julia Kristeva tarafından yazılmış “Önsöz”den aldığımız bir bölüm içinde yer almaktadır (*Dernières leçons*, EHESS, Gallimard, Seuil, 2012, s. 39-40). Karşılıklı konuşmaya benzer bir durumda iletişim kuran iki birincil söyleyen olduğunu belirtelim, bir yanda, anlatıcı, JK⁹, diğer yanda, hasta, EB¹⁰. Her

⁸ < İüe >: İçkin üçüncül eyleyen (Çevirenin notu).

⁹ Julia Kristeva (Çevirenin notu).

¹⁰ Émile Benveniste (Çevirenin notu).

iki süreç üst üste binmektedir, EB'inki JK'ninkini yönetmektedir, şu farkla ki, söylem üretiminde, JK "özne" konumundadır, bilgi kuran özne ve çözümleyen özne konumunda, ve JK'ya göre, EB "özne" konumuyla "eşik özne" konumu arasında gidip gelmektedir (tanımı gereği, eşik özne yargılayıcı işlevi zayıflamış bir "özne"dir):

JK'nın Süreci		EB'in Süreci	
Bağımlılık	Özerklik	Bağımlılık	Özerklik
a'	a	a'	a
(< İüe, YÖ >)		(< İüe, YÖ >)	
	BS		BS
b'	b	b'	b
< Aüe, YÖ >	(özne)	< Aüe, YÖ >	(özne, eşik özne)
	S		S
	A		A

Özerlik düzeninde, b' de, bilgi kuran özne, çözümleyen özne, <Ö>, JK ya da <Ö, EÖ>, EB. Bağımlılık düzeninde, a' de, her iki taraftan: *itkisel* YÖ (< İüe, YÖ >); tutkunun üçlü yapısı: <uygulamanın kuvveti, YÖ, uyarılmış kuvvet>. Bir tarafta, EB'te, "arzu", "garip el-kol devinimi", genç kadının göğsüne çizilen yazı, yüz yüze bakışı; öteki tarafta, JK'da, alt-üst oluş, muhatabın davranışının yarattığı kitlenmişlik. Bağımlılık düzeninde, b' de, yine her iki taraftan: *işlevsel* YÖ (< Aüe, YÖ >); EB'te, işlevsel YÖ (hastanın kendisi) ilahi bir "ileti"nin <Aüe> taşıyıcısıdır: "RAB"; işlevsel YÖ (genç kadının kendisi), şimdi kendisine yönlendirilen "ileti"yi, kendi bedeni üzerine çizilen ilahi iletiyi taşımaktadır.

Kısacası, duruşumu şöyle özetleyeceğim: söylemin özüne ancak sözceleyenlerin oyununu açığa çıkarabilirsek ulaşabiliriz; özellikle de, özerklik ve bağımlılık düzenlerinde, yükümsüz öznelğin üç biçimini (bedensel yükümsüz özne, yani temel söyleyen, itkisel yükümsüz özne, işlevsel yükümsüz özne olarak) ortaya koyabilirsek.

Çeviren: Sündüz Öztürk Kasar¹¹

¹¹ Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü, Mütercim Tercümanlık (Fransızca) (İstanbul, Türkiye), e-posta: sunduzkasar@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9642-7073.

Kaynakça

- BARTHES, Roland, *Le Degré zéro de l'écriture*, Paris, Seuil, 1953.
- BENVENISTE, Émile, *Dernières leçons*, EHESS, Gallimard, Seuil, 2012.
- BERTRAND, Denis (dirigé par), *Littérature*, n° 163, « Comment dire le sensible ? Recherches sémiotiques », Armand Colin, 2011.
- COQUET, Jean-Claude *et alii*, *Sémiotique. L'École de Paris*, Paris, Hachette, 1982.
- COQUET, Jean-Claude, *Le Discours et son sujet, 1*, Paris, Klincksieck, 1984.
- COQUET, Jean-Claude, *Phusis et Logos. Une phénoménologie du langage*, Paris, PUV, 2007.
- DARRAULT-HARRIS, Ivan, « L'adolescence ou les intermittences du corps », *Littérature* 2011/3 (n°163), pp. 93-101.
- GREIMAS Algirdas Julien, « L'énonciation. Une posture épistémologique », in *Homenagem a A. J. Greimas, Significação. Revista brasileira do semiótica, 1*, 1974, p. 9-25. [A l'origine, une intervention orale lors d'un séminaire à l'Universidade de Ribeirão Preto au Brésil en 1973.]
- GREIMAS, Algirdas Julien et Joseph COURTÈS, *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*, Paris, Hachette, 1979.
- KRISTEVA, Julia, "Préface" in Émile Benveniste, *Dernières leçons*, EHESS, Gallimard, Seuil, 2012.
- LÉVY-STRAUSS, Claude, ERIBON, Didier, *De près et de loin*, Paris, Odile Jacob, 1988.
- MERLEAU-PONTY, Maurice, *Le primat de la perception et ses conséquences philosophiques*, Grenoble, Cynara, [1933, 1934, 1946] 1989.
- PANIER, Louis, "La négativité dans la sémiotique de l'énonciation", *Colloque du CADIR*, Lyon, les 25-26 juin 2012.
- PINTO, Tereza, « Quand le corps prend la parole : le symptôme hystérique entre corps et langage. Une réflexion à partir du personnage de Magdá dans O Homem d'Aluísio de Azevedo », *Littérature* 2011/3 (n°163), pp. 84-92.
- POS, Hendrik J., "Perspectives du structuralisme", *TCLP*, tome 5, vol. VIII, 1939.
- PROPP, Vladimir, *Morphologie du conte*, Paris, Seuil, Points, [1928] 1970.
- PROUST, Marcel, *Du côté de chez Swann*, Pléiade, [1913] 1954.
- RICŒUR, Paul, *Soi-même comme un autre*, Paris, Seuil, 1990.
- TROUBETZKOY, Nikolay S., *Principes de phonologie [Grundzüge der Phonologie, 1939]*, Paris, Klincksieck, 1976.

Jean-Claude Coquet'nin Söyleyenler Kuramına ait Fransızca-Türkçe Terimce (2)

Fransızca terim	Türkçe terim
affect (l') (<i>masc.</i>)	duygulama
analyse du discours (l') (<i>fém.</i>)	söylem çözümlemesi
asserter	kesinlemek
assumer	üstlenmek
autonomie (l') (<i>fém.</i>)	özerklik
axiome (l') (<i>masc.</i>)	aksiyom
composante (la)	bileşen
connaissance (la)	bilgi; biliş
corps mien (le)	benim bedenim
corps propre (le)	insanın kendi bedeni
corrélacion < sujet – non-sujet > (la)	<özne – yükümsüz özne> bağılılaşımı
débrayage (le)	sözceye sürüm
discours solipsiste (le)	tekbenci söylem
énoncé (l') (<i>masc.</i>)	sözce
énonciation (l') (<i>fém.</i>)	sözceleme; sözcelem
équivalent	eşdeğerli
espace de liberté (l') (<i>masc.</i>)	özgürlük alanı
figure (la)	figür
force de l'affect (la)	duygulamanın kuvveti
force induite (la)	uyarılmış kuvvet
forme verbale (la)	eylem biçimi
greimassien,ne	Greimas'a ait; Greimas'çı
hétéronomie (l') (<i>fém.</i>)	bağımlılık
il (le)	üçüncü kişi öznesi
impersonnel	kişisiz; kişi belirtmeyen
indicateur (l') (<i>masc.</i>)	belirleyici [öge]
indicateur impersonnel (l') (<i>masc.</i>)	kişi belirlemeyen öge
indicatif (l') (<i>masc.</i>)	bildirme kipi
indication (l') (<i>fém.</i>)	belirleme
induction (l') (<i>fém.</i>)	çıkarsama
instance d'origine (l') (<i>fém.</i>)	birincil söyleyen
instance de base (l') (<i>fém.</i>)	temel söyleyen; temel bileşen
instance de réception (l') (<i>fém.</i>)	alımlayan
instance seconde (l') (<i>fém.</i>)	ikincil bileşen
je existentiel (le)	varoluşsal ben
jugement (le)	yargılama işlevi

lecteur-analyste (le)	çözümlemeci okur
lexème (le)	sözlükbirim
lieu de l'expérience perceptive (le)	alımlama deneyiminin gerçekleştiği yer
marque (la)	belirti
marque formelle (la)	biçimsel belirti
marque métalinguistique (la)	üstdilsel belirti
méta-vouloir (le)	irade gösterme
mode négatif (le)	olumsuz kip
modèle (le)	örnekçe
négation (la)	olumsuzlama
négativité (la)	olumsuzluk
non-sujet corporel (le)	bedensel yükümsüz özne
non-sujet fonctionnel (le)	işlevsel yükümsüz özne
non-sujet pulsionnel (le)	itkisel yükümsüz özne
NS fonctionnel (le)	işlevsel YÖ
NS pulsionnel (le)	itkisel YÖ
objet cognitif (l') (masc.)	bilışsel nesne
objet épistémique (l') (masc.)	bilgi nesnesi
on	tümel özne [biz]
opérateur d'assertion (l') (fém.)	kesinleme işlecisi
opération (l') (fém.)	işlem
opération cognitive (l') (fém.)	bilışsel işlem
opération logico-sémantique de négation (l') (fém.)	mantıksal-anlamsal olumsuzlama işlemi
opposition privative (l') (fém.)	yoksun bırakıcı karşıtlık
paralyse induite (la)	muhatabın [davranışının] yarattığı kitlenmişlik
parcours de reconnaissance (le)	tanıma süreci; tanınma süreci
parcours génératif (le)	üretici süreç
personne (la)	kişi [eylemi gerçekleştiren]
postulat (le)	ön gerçek
prédicat (le)	yüklem
prédicat cognitif (le)	bilışsel yüklem
présent (le)	şimdiki zaman [eylem zamanı olarak]
processus (le)	süreç
processus de connaissance (le)	bilış süreci
reconnaissance (la)	tanınma; tanınma
réduction phénoménologique	fenomenolojik indirgeme
régime de l'autonomie (le)	özzerklik düzeni

régime de l'hétéronomie (le)	bağımlılık düzeni
rejet (le)	reddetme
respirer	nefes almak
rhétorique (la)	sözbilim
schéma (le)	taslak
sémiotique de l'énonciation (la)	sözceleme göstergebilimi
sémiotique des instances (la)	söyleyenler göstergebilimi
sémiotique du sujet (la)	öznenin göstergebilimi
sémiotique greimassienne (la)	Greimas göstergebilimi, Greimas'çı göstergebilim
sémiotique subjectale (la)	özne göstergebilimi
structuraliste	yapısalcı
structure intelligible (la)	akıl yoluyla kavranabilir yapı
structure ternaire de la passion (la)	tutkunun üçlü yapısı
sujet analysant (le)	çözümleyen özne
sujet de l'énonciation (le)	sözcelem öznesi
sujet épistémique (le)	bilgi kuran özne
sujet existentiel (le)	varoluşsal özne
sujet logique présumé (le)	önvarsayılan mantıksal özne
sujet négatif totalisant (le)	bütüncül olumsuz özne
sujet physiologique (le)	fizyolojik özne
syntagme impersonnel (le)	kişisiz dizim
syntagme métalinguistique (le)	üstdilsel dizim
teneur du discours (la)	söylemin özü
tiers immanent (le)	içkin üçüncül eyleyen
tiers transcendant (le)	aşkın üçüncül eyleyen
théorie (la)	kuram
théorie rhétorique (la)	sözbilim kuramı
troisième personne (la)	üçüncü kişi [eylem kişisi olarak]
trope (la)	değişmece
trouble (le)	alt-üst oluş

Jean-Claude Coquet'nin Söyleyenler Kuramına ait Türkçe- Fransızca Terimce (2)

Türkçe terim	Fransızca terim
akıl yoluyla kavranabilir yapı	structure intelligible (la)
aksiyom	axiome (l') (<i>masc.</i>)
alımlama deneyiminin gerçekleştiği yer	lieu de l'expérience perceptive (le)
alımlayan	instance de réception (l') (<i>fém.</i>)
alt-üst oluş	trouble (le)
aşkın üçüncül eyleyen	tiers transcendant (le)
bağımlılık	hétéronomie (l') (<i>fém.</i>)
bağımlılık düzeni	régime de l'hétéronomie (le)
bedensel yükümsüz özne	non-sujet corporel (le)
belirleme	indication (l') (<i>fém.</i>)
belirleyici [öge]	indicateur (l') (<i>masc.</i>)
belirti	marque (la)
benim bedenim	corps mien (le)
biçimsel belirti	marque formelle (la)
bildirme kipi	indicatif (l') (<i>masc.</i>)
bileşen	composante (la)
bilgi kuran özne	sujet épistémique (le)
bilgi nesnesi	objet épistémique (l') (<i>masc.</i>)
bilgi; biliş	connaissance (la)
biliş süreci	processus de connaissance (le)
bilişsel işlem	opération cognitive (l') (<i>fém.</i>)
bilişsel nesne	objet cognitif (l') (<i>masc.</i>)
bilişsel yüklem	prédicat cognitif (le)
birincil söyleyen	instance d'origine (l') (<i>fém.</i>)
bütüncül olumsuz özne	sujet négatif totalisant (le)
çıkarsama	induction (l') (<i>fém.</i>)
çözümlemeci okur	lecteur-analyste (le)
çözümleyen özne	sujet analysant (le)
değişmece	trope (la)
duygulam	affect (l') (<i>masc.</i>)
duygulamanın kuvveti	force de l'affect (la)
eşdeğerli	équivalent
eylem biçimi	forme verbale (la)
fenomenolojik indirgeme	réduction phénoménologique
figür	figure (la)

fizyolojik özne	sujet physiologique (le)
Greimas göstergebilimi, Greimas'çı göstergebilim	sémiotique greimassienne (la)
Greimas'a ait; Greimas'çı	greimassien,ne
içkin üçüncül eyleyen	tiers immanent (le)
ikincil bileşen	instance seconde (1') (<i>fém.</i>)
insanın kendi bedeni	corps propre (le)
irade gösterme	méta-vouloir (le)
işlem	opération (1') (<i>fém.</i>)
işlevsel YÖ	NS fonctionnel (le)
işlevsel yükümsüz özne	non-sujet fonctionnel (le)
itkisel YÖ	NS pulsionnel (le)
itkisel yükümsüz özne	non-sujet pulsionnel (le)
kesinleme işlemcisi	opérateur d'assertion (1') (<i>fém.</i>)
kesinlemek	asserter
kişi [eylemi gerçekleştiren]	personne (la)
kişi belirlemeyen öge	indicateur impersonnel (1') (<i>masc.</i>)
kişisiz dizim	syntagme impersonnel (le)
kişisiz; kişi belirtmeyen	impersonnel
kuram	théorie (la)
mantıksal-anlamsal olumsuzlama işlemi	opération logico-sémantique de négation (1') (<i>fém.</i>)
muhatabın [davranışının] yarattığı kitlenmişlik	paralyse induite (la)
nefes almak	respirer
olumsuz kip	mode negatif (le)
olumsuzlama	négation (la)
olumsuzluk	négativité (la)
ön gerçek	postulat (le)
önvarsayılan mantıksal özne	sujet logique présupposé (le)
örnekçe	modèle (le)
özerklik	autonomie (1') (<i>fém.</i>)
özerklik düzeni	régime de l'autonomie (le)
özgürlük alanı	espace de liberté (1') (<i>masc.</i>)
özne göstergebilimi	sémiotique subjectale (la)
öznenin göstergebilimi	sémiotique du sujet (la)
<özne – yükümsüz özne> bağlaşımları	corrélation < sujet – non-sujet > (la)
reddetme	rejet (le)
söylem çözümlemesi	analyse du discours (1') (<i>fém.</i>)
söylemin özü	teneur du discours (la)

söyleyenler göstergebilimi	sémiotique des instances (la)
sözbilim	rhétorique (la)
sözbilim kuramı	théorie rhétorique (la)
sözce	énoncé (l') (<i>masc.</i>)
sözcelem öznesi	sujet de l'énonciation (le)
sözceleme göstergebilimi	sémiotique de l'énonciation (la)
sözceleme; sözcelem	énonciation (l') (<i>fém.</i>)
sözceye sürüm	débrayage (le)
sözlükbirim	lexème (le)
süreç	processus (le)
şimdiki zaman [eylem zamanı olarak]	présent (le)
tanıma süreci; tanınma süreci	parcours de reconnaissance (le)
tanıma; tanınma	reconnaissance (la)
taslak	schéma (le)
tekbenci söylem	discours solipsiste (le)
temel söyleyen; temel bileşen	instance de base (l') (<i>fém.</i>)
tutkunun üçlü yapısı	structure ternaire de la passion (la)
tümel özne [biz]	on
uyarılmış kuvvet	force induite (la)
üçüncü kişi [eylem kişisi olarak]	troisième personne (la)
üçüncü kişi öznesi	il (le)
üretici süreç	parcours génératif (le)
üstdilsel belirti	marque métalinguistique (la)
üstdilsel dizim	syntagme métalinguistique (le)
üstlenmek	assumer
varoluşsal ben	je existentiel (le)
varoluşsal özne	sujet existentiel (le)
yapısalcı	structuraliste
yargılama işlevi	jugement (le)
yoksun bırakıcı karşıtlık	opposition privative (l') (<i>fém.</i>)
yüklem	prédicat (le)

Jean-Claude Coquet. «Problématique du non-sujet», *Actes Sémiotiques* [En ligne]. 2014, n° 117. Disponible sur : <<http://epublications.unilim.fr/revues/as/5106>> Document créé le 27/01/2014.

Terimceleri Hazırlayan: Sündüz Öztürk Kasar